

Тест за модельною програмою «Всесвітня історія. 7 – 9 класи»  
(авт. Щупак І. Я., Посунько А. С., Бакка Т. В., Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В.,  
Махонін О. О., Мелешенко Т. В., Павловська-Кравчук В. А., Піскарьова І. О., Худобець О.)

**Пушкарська Інна Василівна,**

вчителька історії та правознавства Смілянської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів №12  
Смілянської міської ради Черкаської області

8 клас

Всесвітня історія

Робота з джерелами історичної інформації

Варіант 1

## **Розділ II. Високе Відродження. Реформація в Західній Європі.**

**Опрацюйте змодельовану ситуацію і виконайте завдання.**

Ви учасник міжнародного Форуму з прав людини, який досліджує історичні витoki принципу свободи совісті та толерантності як ключових складових сучасної громадянської позиції.

**Прочитайте та проаналізуйте історичні матеріали, що відображають протилежні погляди доби Реформації. Дайте відповіді на запитання, які допоможуть підготувати вам доповідь.**

### **Текст 1. Зміна світогляду і початок Реформації**

Початок XVI ст. ознаменувався глибокою кризою у відносинах між світською владою та католицькою церквою, що викликало докорінну зміну світогляду. Багато хто виступав проти зловживань та продажу індульгенцій. Мартін Лютер, засновник Реформації, стверджував, що спасіння досягається лише вірою (Sola Fide), а не через церковні обряди, поставивши під сумнів монополію духовенства на тлумачення Біблії.

Його вчення було спрямоване на встановлення прямого зв'язку вірянина з Богом. Лютер переклав Біблію німецькою мовою, зробивши її доступною для простих людей, що підвищило їхню самосвідомість і сприяло формуванню нової громадянської позиції, заснованої на особистій відповідальності. Проте прагнення до свободи совісті не завжди супроводжувалося толерантністю: релігійні відмінності часто ставали причиною жорстоких воєн.

У Німеччині вчення Лютера найбільше підтримали світські князі, які прагнули секуляризувати церковне майно, та буржуазія, яка цінувала особисту відповідальність, ощадливість та підприємливість. Ідеї про особисту віру сприяли поширенню іншої протестантської течії – кальвінізму, який, зокрема, у Франції став відомий як гугенотство. Релігійні розбіжності між протестантами та католиками спричинили низку жорстоких воєн, які були частково врегульовані підписанням Аугсбурзького миру (1555 р.), що затвердив принцип *Cuius regio, eius religio*.

**1. Визначте головну тезу вчення Мартіна Лютера, яка поставила під сумнів монополію духовенства.**

А влада папи Римського є абсолютною

Б спасіння досягається лише вірою

В усі рішення має ухвалювати лише світська влада

Г необхідність купувати індульгенції

**2. Яка діяльність Лютера, згадана в тексті, сприяла формуванню нової громадянської позиції вірян?**

А подорож до Риму

- Б заснування монастирського ордену
- В заклик до посилення влади імператора
- Г переклад Біблії національною мовою

**3. Як називається релігійна течія, яка поширилася у Франції (гугенотство) і ґрунтувалася на принципі «Божественного передвизначення»?**

- А Лютеранство
- Б Гуманізм
- В Кальвінізм
- Г Інквізиція

**4. Визначте ДВІ соціальні групи, які, згідно з текстом, найбільше підтримали Лютера в Німеччині.**

- А Католицьке духовенство.
- Б Світські князі, які прагнули секуляризувати церковне майно.
- В Селяни, що вимагали посилення кріпацтва.
- Г Буржуазія, яка цінувала особисту відповідальність та підприємливість.

**5. Визначте ТРИ достовірні твердження щодо наслідків Реформації.**

- А Реформація призвела до повної ліквідації католицької церкви.
- Б Релігійні розбіжності спричинили низку жорстоких воєн.
- В Аугсбурзький мир став першим кроком до визнання права на існування різних конфесій (обмеженої толерантності).
- Г Було закладено основи для принципу свободи совісті.
- Д Відбулося посилення ролі середньовічної схоластики.

**6. Установіть відповідність між подією та її наслідком для утвердження толерантності / громадянської позиції.**

|   | Подія                      |   | Наслідок для утвердження громадянської позиції                                                     |
|---|----------------------------|---|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Аугсбурзький мир (1555 р.) | А | Тимчасове припинення релігійних війн у Франції, надання гугенотам політичних прав.                 |
| 2 | Нантський едикт (1598 р.)  | Б | Спроба об'єднати європейську інтелігенцію на ґрунті класичної освіти.                              |
| 3 | «95 тез» Лютера (1517 р.)  | В | Уперше юридично закріплено право на існування двох релігій (католицизм і лютеранство) у Німеччині. |
|   |                            | Г | Початок публічної дискусії, яка призвела до руйнування релігійної монополії Церкви.                |

**7. Установіть відповідність між терміном та його сутністю, згаданою в тексті або пов'язаною з подіями Реформації.**

|   | Явище           |   | Сутність / визначення                                                        |
|---|-----------------|---|------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Індульгенція    | А | Напрямок у протестантизмі, що проповідує ідеал аскетизму та особистої праці. |
| 2 | Контрреформація | Б | Релігійна грамота про відпущення гріхів.                                     |
| 3 | Єзуїти          | В | Політика, спрямована на боротьбу католицької церкви з протестантизмом.       |
| 4 | Кальвінізм      | Г | Члени чернечого ордену, який став головним знаряддям Контрреформації.        |

### 8. Відновіть текст, проаналізувавши рушійні сили Реформації.

«Хоча Реформація почалася з теологічних суперечок, вона швидко набула політичного забарвлення. У Німеччині рушійною силою стали світські \_\_\_\_\_ 1, які прагнули підкорити собі \_\_\_\_\_ 2 і конфіскувати церковні \_\_\_\_\_ 3».

(Відповіді упишіть словами у відповідній граматичній формі через кому з пробілом.)

### 9. Проаналізуйте логіку тексту та вставте пропущене поняття.

«У XVI ст. нетерпимість до іншої віри призвела до кривавих конфліктів. Прагнення до справжньої \_\_\_\_\_, як основи мирного співіснування, формувалося поступово, ставши однією з найважливіших вимог Нового часу».

(Відповідь упишіть словом з малої літери у відповідній граматичній формі.)

### 10. Міні-кейси. Аналіз історичної паралелі.

#### Право на протест

*Сучасний контекст:* У демократичному суспільстві кожен громадянин має право на мирний протест, вираження незгоди з рішеннями влади або суспільними явищами.

*Історичний контекст:* Початок Реформації був актом протесту проти церковних зловживань: Лютер вивісив свої тези для публічної дискусії.

#### 10.1. Який термін Раннього Нового часу став історичним синонімом протесту проти католицької церкви?

- А Гуманізм
- Б Контрреформація
- В Протестантизм
- Г Інквізиція

#### Історичний вибір

*Сучасний контекст:* У сучасному світі людина може змінювати професію, місто і стиль життя за власним вибором, несучи за це особисту відповідальність.

*Історичний контекст:* Кальвінізм стверджував: успіх у професійній діяльності та праця є ознакою «обраності» людини Богом, що стимулювало особисту активність і ділову етику.

#### 10.2. Який світоглядний принцип об'єднує громадянську позицію кальвініста та сучасного успішного бізнесмена?

- А залежність від державної субсидії
- Б акцент на особистій відповідальності, працелюбності та ініціативності
- В заперечення існування багатства
- Г визнання лише фіксованої ренти

#### Проблема толерантності

*Сучасний контекст:* У сучасному світі міжнародне право засуджує дискримінацію на ґрунті релігійних переконань.

*Історичний контекст:* Після Варфоломійської ночі (1572 р.) у Франції, де було вбито тисячі гугенотів, король Генріх IV видав Нантський едикт (1598 р.), який частково визнав права протестантів.

#### 10.3. Зіставте два підходи до вирішення релігійного питання у Франції кінця XVI ст.

|   | Подія              |   | Підхід до релігійного питання                  |
|---|--------------------|---|------------------------------------------------|
| 1 | Варфоломійська ніч | А | Принцип релігійної нетерпимості та насильства. |

|   |                 |   |                                                                    |
|---|-----------------|---|--------------------------------------------------------------------|
| 2 | Нантський едикт | Б | Спроба утвердження принципу віротерпимості та громадянського миру. |
|   |                 | В | Заборона католицизму.                                              |

### Громадянська активність

*Сучасний контекст:* Соціальні мережі дозволяють громадянам швидко поширювати важливу інформацію, впливаючи на суспільну думку.

*Історичний контекст:* Поява друкарства дозволила Лютеру швидко розповсюдити його «95 тез» і перекладену Біблію, викликавши масовий рух.

#### 10.4. Який історичний наслідок мало швидке поширення друкованих текстів Лютера?

А посилення залежності від феодалів

Б створення широкої платформи для публічної дискусії та формування масового громадянського руху

В зростання ціни на Біблію

Г ліквідація всіх мануфактур

### Критерії оцінювання

| №    | Відповідь            | Рівні      | Бал | Усього                                                       |
|------|----------------------|------------|-----|--------------------------------------------------------------|
| 1    | Б                    | Початковий | 1   | 24 бали.<br>Отриманий бал<br>потрібно<br>помножити<br>на 0,5 |
| 2    | Г                    |            | 1   |                                                              |
| 3    | В                    |            | 1   |                                                              |
| 4    | Б, Г                 | Середній   | 2   |                                                              |
| 5    | Б, В, Г              |            | 3   |                                                              |
| 6    | 1-В, 2-А, 3-Г        |            | 3   |                                                              |
| 7    | 1-Б, 2-В, 3-Г, 4-А   | Достатній  | 4   |                                                              |
| 8    | князі, церкву, землі |            | 3   |                                                              |
| 9    | толерантності        |            | 1   |                                                              |
| 10.1 | В                    | Високий    | 1   |                                                              |
| 10.2 | Б                    |            | 1   |                                                              |
| 10.3 | 1-А, 2-Б             |            | 2   |                                                              |
| 10.4 | Б                    |            | 1   |                                                              |

### Варіант 2

**Опрацюйте змодельовану ситуацію і виконайте завдання.**

Ви науковий співробітник Інституту культурології, який досліджує вплив ідеалів Відродження на формування сучасної концепції гідності людини та громадянських прав.

**Прочитайте та проаналізуйте історичні матеріали, що відображають світогляд гуманістів. Дайте відповіді на запитання, які допоможуть вам дослідити це питання.**

#### Текст 1. Гуманізм як новий світогляд

Високе Відродження (XV – XVI ст.) стало епохою, коли в центрі уваги філософів та митців опинилася людина. Цей новий світогляд отримав назву гуманізм (від лат. *humanus* – людський). Гуманісти, на відміну від середньовічних схоластів, не заперечували Бога, але наголошували на величч та нескінченній гідності людини, її здатності до творчості, пізнання та самовдосконалення.

Філософи, такі як Піко делла Мірандола, проголошували, що людина сама є «творець свого образу» і здатна підніматися чи опускатися лише власним вибором. Ідеал «універсальної людини» (*uomo universale*), освіченої в багатьох сферах (наприклад, Леонардо да Вінчі та

Мікеланджело), відображав прагнення до максимального розвитку особистості. Ці погляди заклали основи для сучасної громадянської позиції, що базується на повазі до індивідуальності та свободі вибору.

Однак не всі гуманісти були ідеалістами. Наприклад, Нікколо Макіавеллі у своєму трактаті «Державець» («Князь») аналізував політичну практику, стверджуючи, що правитель може використовувати будь-які засоби для зміцнення держави. Гуманісти Півночі, як-от Еразм Роттердамський, через сатиру («Похвала Глупоті») критикували суспільні вади та нетерпимість, закликаючи до мирних реформ.

**1. Визначте світоглядний напрямок, який виник у добу Відродження та поставив у центр уваги людину.**

- А схоластика
- Б гуманізм
- В кальвінізм
- Г інквізиція

**2. Яка ключова ідея, згідно з текстом, відрізняла погляди гуманістів від середньовічних схоластів?**

- А наголос на величч та нескінченній гідності людини
- Б ствердження про абсолютну владу монарха
- В необхідність ізоляції від знань Античності
- Г заборона на самовдосконалення

**3. Який ідеал людини Відродження втілював максимальний розвиток особистості у різних сферах (як Леонардо да Вінчі та Мікеланджело)?**

- А Людина розумна
- Б Людина господарська
- В Людина граюча
- Г Універсальна людина

**4. Визначте ДВА наслідки світогляду гуманістів для розвитку громадянської позиції.**

- А посилення кріпацтва
- Б закладення основ для сучасної концепції гідності людини та її прав
- В стимулювання свободи вибору, що є основою сучасної демократії
- Г зміцнення цехової регламентації

**5. Визначте ТРИ характерні риси Високого Відродження, згадані в тексті.**

- А домінування аскетичного середньовічного мистецтва
- Б наголошення на величч та гідності людини
- В створення ідеалу всебічно розвиненої людини (універсальна людина)
- Г повна заборона на творчість
- Д повернення до античних зразків у мистецтві та філософії

**6. Установіть відповідність між діячем та його ключовим внеском, що відображає ідеали Відродження.**

|   | Діяч                 |   | Внесок / ідеали                                                                                       |
|---|----------------------|---|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Нікколо Макіавеллі   | А | Автор трактату «Державець» («Князь»), у якому проаналізував політичну практику заради сильної держави |
| 2 | Еразм Роттердамський | Б | Скульптор, автор «Давида», що є символом людської сили та гідності                                    |
| 3 | Мікеланджело         | В | Автор «95 тез»                                                                                        |

|   |  |   |                                                                                              |
|---|--|---|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| 4 |  | Г | Гуманіст Північного Відродження, який через сатиру критикував суспільні вади та нетерпимість |
|---|--|---|----------------------------------------------------------------------------------------------|

## 7. Установіть відповідність між терміном та його визначенням.

|   | Явище                 |   | Сутність / визначення                                                                      |
|---|-----------------------|---|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Гуманізм              | А | Скульптор, художник, учений, який максимально розвинув свій потенціал.                     |
| 2 | Титан Відродження     | Б | Філософський рух, що утверджує гідність людини, її свободу і здатність до розвитку.        |
| 3 | Схоластика            | В | Ідеально складена, сповнена внутрішньої сили людина.                                       |
| 4 | «Універсальна людина» | Г | Середньовічна філософська система, що ґрунтувалася на теології, яку критикували гуманісти. |

## 8. Заповніть пропуски, спираючись на текст.

«Гуманізм був світоглядом, що наголошував на \_\_\_\_\_ 1 і свободі людини. Ідеал «\_\_\_\_\_ 2 людини» відображав прагнення до максимального розвитку \_\_\_\_\_ 3.  
(Відповіді упишіть словами у відповідній граматичній формі через кому з пробілом.)

## 9. Проаналізуйте логіку тексту та вставте пропущене поняття.

«Утвердження права людини на власний вибір і пізнання світу заклало світоглядну основу для сучасної громадянської позиції, що ґрунтується на повазі до \_\_\_\_\_ та її прав».  
(Відповідь упишіть словом з малої літери у відповідній граматичній формі.)

## 10. Міні-кейси. Аналіз історичної паралелі

### Особистість / держава

*Сучасний контекст:* Сучасна Конституція гарантує невід'ємне право на гідність особистості.

*Історичний контекст:* Філософ Нікколо Макіавеллі у трактаті «Державець» обґрунтовував, що для зміцнення держави правитель може використовувати будь-які засоби, навіть аморальні.

### 10.1. Яка ідея Відродження протистоїть принципам, викладеним у «Державці» Макіавеллі, наголошуючи на цінності особистості?

А посилення кріпацтва

Б домінування цехів

В концепція про нескінченну гідність людини

Г продаж індульгенцій

### Право на розвиток

*Сучасний контекст:* Концепція «довічної освіти» (*lifelong learning*) є необхідною для успішної кар'єри та особистого розвитку.

*Історичний контекст:* Гуманісти Відродження активно закликали до вивчення античних мов, філософії, мистецтва, вважаючи освіту головною умовою формування гідної людини.

### 10.2. Що, з погляду гуманістів, було найважливішим засобом для реалізації потенціалу людини?

А власність на землю

Б всебічна освіта та пізнання

В спадковий дворянський титул

Г винятково ручна праця на мануфактурах

## Високе мистецтво та громадянська позиція

*Сучасний контекст:* Художники та скульптори часто створюють монументальні твори, що відображають ідеали свободи, справедливості та гідності.

*Історичний контекст:* Скульптура «Давид» Мікеланджело зображує ідеально складену, сповнену внутрішньої сили людину, що бореться за свою свободу, і стала символом незалежності Флорентійської республіки.

### 10.3. Зіставте твір Відродження з його значенням для громадянської позиції.

|   | Твір               |   | Значення / символ                                                               |
|---|--------------------|---|---------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Скульптура «Давид» | А | Створення першого паперового грошового знаку.                                   |
| 2 | «Похвала глупоті»  | Б | Сатиричний вислів громадянської позиції, що критикує вади духовенства та влади. |
|   |                    | В | Утілення ідеалу нескінченної гідності, сили та свободи людини.                  |

### Толерантність у Північному Відродженні

*Сучасний контекст:* Толерантність і критичне мислення є важливими навичками для спілкування у багатокультурному суспільстві.

*Історичний контекст:* Гуманіст Еразм Роттердамський критикував невігластво та нетерпимість, але закликав до мирного реформування церкви, відмовляючись від радикальних методів.

### 10.4. Яку рису громадянської позиції демонстрував Еразм Роттердамський?

А заперечення існування Бога

Б прагнення до мирного діалогу та толерантного реформування без радикалізму

В виключно військовий шлях вирішення конфліктів.

Г заклик до посилення влади Папи

### Критерії оцінювання

| №    | Відповідь                            | Рівні      | Бал | Усього                                                       |
|------|--------------------------------------|------------|-----|--------------------------------------------------------------|
| 1    | Б                                    | Початковий | 1   | 24 бали.<br>Отриманий бал<br>потрібно<br>помножити<br>на 0,5 |
| 2    | А                                    |            | 1   |                                                              |
| 3    | Г                                    |            | 1   |                                                              |
| 4    | Б, В                                 | Середній   | 2   |                                                              |
| 5    | Б, В, Д                              |            | 3   |                                                              |
| 6    | 1-А, 2-Г, 3-Б                        |            | 3   |                                                              |
| 7    | 1-Б, 2-А, 3-Г, 4-В                   | Достатній  | 4   |                                                              |
| 8    | гідності, універсальної, особистості |            | 3   |                                                              |
| 9    | індивідуальності                     |            | 1   |                                                              |
| 10.1 | В                                    | Високий    | 1   |                                                              |
| 10.2 | Б                                    |            | 1   |                                                              |
| 10.3 | 1-В, 2-Б                             |            | 2   |                                                              |
| 10.4 | Б                                    |            | 1   |                                                              |